

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

03 יולי 2021

ת"ע 41427-01-18 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ירושלים ואח'
ת"ע 41445-01-18

1
2

בפני כב' השופטת אורלי שמאי-כתב

תובעים

1. י.ח.מ.
ע"י ב"כ עו"ד ראובן טקו

נגד

נתבעים

1. האפוטרופוס הכללי במחוז ירושלים
2. ד.כ.מ.
הנתבע 2 ע"י ב"כ עו"ד אריה איזקסון

בעניין המנוח ש.מ.

פסק דין

3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19

לפניי בקשה למתן צו לקיום צוואה ומנגד התנגדות למתן צו קיום הצוואה.

רקע והשתלשלות העניינים :

1. המנוח, מר ש.מ. ז"ל, היה אביהם של מבקש צו קיום הצוואה [מר י.ח.מ. להלן - "התובע"]
וכן של המתנגד לקיומה [מר ד.כ.מ. להלן - "הנתבע"].

למנוח ישנה בת נוספת, אחותם של הצדדים, גבי ח.ז. אשר בחרה שלא לקחת חלק בהליך
הבאת הראיות וניהול ההוכחות.

2. ביום 20.11.13 חתם המנוח על מסמך שכותרתו "צוואה" וזאת בפני שני עדים שהינם אחייניו
– מר XXX וגבי XXX.
במעמד החתימה על הצוואה, היה נוכח גם אחיו של המנוח, אביהם של העדים, אשר בינתיים,
נפטר אף הוא.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

03 יולי 2021

ת"ע 41427-01-18 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ירושלים ואח'
ת"ע 41445-01-18

- 1 ע"פ מסמך הצוואה, היורש הבלעדי לכל עזבונו של המנוח הינו התובע והוא בלבד. ע"פ מסמך
2 זה, הדיר המנוח מעיזבונו את הנתבע וכן את בתו.
3
4 במסמך הצוואה פורט רכושו של המנוח, כאשר לגבי חלק מרכוש זה, ישנן מחלוקות בין
5 הצדדים- האם הרכוש מהווה חלק מעיזבון האב, אם לאו וקיימת לעניין זה תביעה תלויה
6 ועומדת אשר הוגשה ע"י הנתבע, עוד בחייו של המנוח.
7
8 ביום 8.9.15 הוגשה בקשה ע"י התובע למנוי אפוטרופוס לגוף ולרכוש למנוח. לבקשה צורפה
9 חוות דעת מיום 3.9.15 של ד"ר ו.ש. בה פורט כי חוות הדעת מבוססת על מסמכים רפואיים
10 וכן על בדיקה שבוצעה למנוח ביום 21.8.2015.
11
12 מסקנות חוות הדעת היו כי המנוח סובל מירידה קוגניטיבית על רקע של מחלת אלצהיימר
13 וכי קיימת פגיעה קשה בזיכרון, בהתמצאות, בתובנה למצבו ויכולת השיפוט.
14 הרופא מפרט כי התוצאה בבדיקת MMSE היתה 8/30 וכן כי המנוח אינו מסוגל לטפל
15 בענייניו בעצמו.
16
17 במסגרת אותו הליך מונתה בתו של המנוח, אחותם של הצדדים, כאפוטרופא קבועה לגופו
18 של האב וכן מונה המרכז הישראלי לאפוטרופסות כאפוטרופוס לרכוש.
19
20 ביום 20.9.17 נפטר המנוח וכפועל יוצא, הוגשו ההליכים שלפני.
21
22 במסגרת כתב ההתנגדות וכן במסגרת תצהירו של הנתבע, טען הנתבע שלל טענות אשר אינן
23 רלוונטיות כלל וכלל להליכים שלפני וביניהן טענות אשר נוגעות להיקף עיזבונו של המנוח,
24 לפעולות שנעשו ברכושו של המנוח עוד בחייו, קיומו או העדרו של רכוש זה או אחר, קיומו
25 של יפוי כח לטובת התובע ועוד טענות שונות אשר אינן מהוות נימוקים להתנגדות לקיום
26 הצוואה.
27
28 הנתבע אף טען כי לא ידע על הצוואה וכי אף המנוח לא ידע עליה.
29
30 בנוסף וזה עיקר ההתנגדות – טען הנתבע כי המנוח לא היה כשיר לערוך צוואה ולא הבין על
31 מה חתם.
32
33 עוד נטען כי לא סביר כי המנוח ביקש להדיר את יתר ילדיו, כי נעשתה פעולה של מרמה או
34 תחבולה בעת הכנת המסמך, כי המנוח לא ידע קרוא וכתוב, כי לא ידע על הנכסים שנטען כי

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

03 יולי 2021

ת"ע 41427-01-18 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ירושלים ואח'
ת"ע 41445-01-18

- 1 הם שלו ואשר פורטו בצוואה, כי העדים היו בעלי עניין בירושה, כי אין אישור עו"ד בצוואה
2 או חוות דעת רפואית ליום הצוואה, כי קיימת מעורבות רבה מאוד של התובע בעריכת
3 המסמך, כי היתה השפעה בלתי הוגנת של התובע על המנוח וכי המנוח היה תלוי בתובע באופן
4 מוחלט ואף הנתבע – לא הורשה להיכנס ולבקר את המנוח.
5
6 8. התובע כפר בטענות הנתבע וטען בתשובתו כי עיקר הטענות אינן רלוונטיות, כי אין כל חובה
7 ליידע על עריכת צוואה, כי המנוח ידע לקרוא לאט, לכתוב ידע בשגיאות כתיב, כי המנוח
8 בוודאי שישע על הצוואה, כי הנתבע נהג להיכנס לדירה בה התגורר המנוח כשהתובע לא היה
9 במקום וכי מצבו הקוגניטיבי של המנוח היה תקין בעת חתימתו על הצוואה.
10
11 בתצהיר עדותו הראשית הוסיף התובע ופרט כי המנוח היה צלול והבין היטב את הסובב אותו,
12 כי יתכן והיה נתון לחוסר איזון תרופתי, אך זה חלף עם חזרתו לאיזון והתאוששותו, כי הוא
13 ידע למסור בעצמו לרופאים ולמטפלים פרטים בדבר מצבו הבריאותי והטיפול התרופתי ולא
14 נזקק לסיוע.
15
16 9. ביום 30.1.2019 הוגשה לבית המשפט חוות דעת של פרופ' ש.נ. אשר מונה כמומחה מטעם בית
17 המשפט.
18 בפתח חוות הדעת מפרט המומחה כי מדובר בקביעה רטרוספקטיבית של הכשירות לערוך
19 צוואה וכי קביעה כזו, נסמכת על הערכה כללית של מצבו הקוגניטיבי והנפשי של המנוח, תוך
20 התייחסות ספציפית להבנתו את היקף רכושו, משמעותה של צוואה והשלכות פעולותיה על
21 הנפשות המעורבות.
22
23 בעניין המנוח, מפרט המומחה, כי החל משנת 2010 החלה ירידה קוגניטיבית עם התדרדרות
24 הדרגתית.
25
26 וכך פורט בחוות הדעת:

27
28 "ניתן להניח כי בין השנים 2010 ושנת 2015 התקיים תהליך התדרדרות
29 הדרגתי. בדרגה קלה לדמנציה בדרגה קשה. לכן סביר לקבוע כי בשנת 2013
30 מצבו של המנוח היה דמנציה בדרגת חומרה בינונית עם תפקוד כללי ירוד
31 ומחלות רבות. מצב זה בדר"כ סטטיסטית אינו מאפשר כשירות משפטית
32 מספקת. ולכן ניתן לקבוע כי במועד הנדון, בהסתברות גבוהה יותר, לא היה
33 המנוח כשיר קוגניטיבית לבצע פעולות משפטיות." [ההדגשה הוספה].
34

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

03 יולי 2021

ת"ע 18-01-41427 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ירושלים ואח'
ת"ע 18-01-41445

1

2

3

4 10. התובע, לאחר קבלת היתר מבית המשפט, הגיש חוות דעת נגדית מטעמו של די"ר פי [חוות דעת

5 מיום 30.1.2020] ובמסגרתה קבע המומחה כי המנוח סבל מרידה קוגניטיבית קלה בשנים

6 2011 – 2014 וכי תפקודיו הקוגניטיביים היו שמורים. לאור זאת מסקנת חוות הדעת הינה כי

7 המנוח היה במצב קוגניטיבי המאפשר לחתום על מסמכים משפטיים וכן לערוך ולחתום על

8 צוואה.

9

10 11. במסגרת הליך ההוכחות, נחקרו המומחים על חוות הדעת וכן העידו בפני בית המשפט

11 הצדדים והעדים לצוואה.

12

13 לא זומנו ע"י מי מהצדדים רופאים או גורמי טיפול אחרים אשר טיפלו במנוח או בדקו את

14 המנוח בזמן אמת וכן לא זומנו עדים נוספים אשר הכירו את המנוח בתקופה הרלוונטית

15 למועד עריכת הצוואה.

16

17 12. לאחר שמיעת ההוכחות ובחינת החומר שלפני לרבות סיכומי הצדדים, הגעתי למסקנה כי דין

18 ההתנגדות להתקבל וכי יש לדחות את הבקשה למתן צו לקיום מסמך הצוואה.

19

20 ואלו נימוקי :

21

22 **בטלות הצוואה לאור סעיף 35 לחוק הירושה :**

23

24 **מסגרת נורמטיבית :**

25

26 13. סעיף 35 לחוק הירושה, התשכ"ה-1965 (להלן : החוק), קובע כדלקמן :

27

28 "הוראת צוואה, פרט לצוואה בעל-פה, המזכה את מי שערך אותה או היה עד

29 לעשייתה או לקח באופן אחר חלק בעריכתה, והוראת צוואה המזכה בן-זוגו

30 של אחד מאלה - בטלה."

31

32 14. בפסיקה נקבע כי :

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

03 יולי 2021

ת"ע 41427-01-18 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ירושלים ואח'
ת"ע 41445-01-18

- 1 "עריכת" הצוואה לעניין זה משמעותה "הכנתו הטכנית של המסמך"
2 (ע"א 510/90 הנ"ל [9], בעמ' 225-226). "עורך הצוואה הוא מי שנוטל חלק
3 בניסוחו או בכתיבתו של המסמך. הווה אומר, העריכה היא פעולה הקשורה
4 ביצירתו, מבחינת התוכן או הצורה, של המסמך הקרוי צוואה" (ע"א 6496 בוטו
5 נ' בוטו פ"ד נד (1) 19 פסקה 7 והאסמכתאות שם).
6
- 7 15. לגבי הביטוי "לקח באופן אחר חלק בעריכתה" של הצוואה נקבע כי מדובר בביטוי גמיש
8 ותוכנו נקבע ע"פ נסיבות המקרה ומבחן השכר הישר [ראו "דיני ירושה ועיזבון" הוצאת סדן,
9 2014, עמוד 137 והאסמכתאות שם] וככל שיהיו מעורבות הנהנה ופעילותו רבות יותר, גסות
10 יתר ועמוקות יותר – תגדל הנטייה לפסול את הצוואה [שם, עמוד 138].
11
- 12 16. על קצה המזלג אפרט כי הפסיקה קבעה כי בהתקיים הנסיבות המתוארות בסעיף 35 לחוק
13 קמה חזקה חלוטה כי "ננקטה פעולה אסורה כלפי המצווה וכי פעולה זו פגמה ברצונו
14 החופשי. זוהי "חזקה בדין שאין בלתה" [ראו פרשת בוטו הנ"ל].
15
16 עוד נאמר בפרשת בוטו הנ"ל כי:
17
- 18 "הגיונה של הוראת הסעיף 35 הוא כי האנשים המנויים בו עשויים להשפיע
19 על המצווה שלא כדין (ע"א 681/77 מרק נ' שאבי [3]) "הפסילה [של הוראת
20 הצוואה – א' ר'] היא מחמת חשש שמא האנשים האלה (העד או מי שערך או
21 שלקח חלק בעריכתה) השפיעו על המצווה בדרך בלתי הוגנת או במעשהו"
22 (השופט קיסטר בע"א 529/69 רוזנהויזר נ' כהן [4], בעמ' 97). האנשים האלה
23 נמנים על "חוג החשודים, כביכול, מראש בעיני החוק" (דברי הסבר להצעת
24 חוק הירושה מתשי"ב). אלא שפועלו של סעיף 35 לחוק מתקיים גם מקום שבו
25 מוכח כי אין יסוד לחשד וכי הצוואה היא צוואת אמת. "החוק אינו נותן
26 לאנשים אלה האפשרות לנקות עצמם מחשד או מחשש זה" (השופט קיסטר
27 בע"א 529/69 הנ"ל [4], שם).
28 במובן זה עומדת ביסוד הוראת סעיף 35 לחוק תכלית של הרתעה: "חשיבותה
29 של הוראה זו היא בכך, שעליה להיות הבלם המרסן כל מי שעשוי להיות זוהה
30 על-פי הצוואה מלגלות כל מעורבות מחשידה בעשייתה. צריך שיהא בה יסוד
31 מרתיע מפני מעורבות כזו כדי להבטיח הגינות ותום-לב בנושא רגיש זה"
32 (השופט ד' לוינ בע"א 234/86 הנ"ל [1], בעמ' 156). ההוראה מבוססת על
33 הגישה, כי "אל לו למי שמצפה לטובת הנאה מצוואה ליטול חלק בעריכתה..."
34 (הנשיא – אז השופט – ברק בע"א 851/79 בנדל נ' בנדל [5], בעמ' 109).

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

03 יולי 2021

ת"ע 18-01-41427 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ירושלים ואח'
ת"ע 18-01-41445

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34

וראו גם - בעמ 1801/16 פלוני נ' פלוני [30.3.2016] וכן בע"מ 384/19 פלוני נ' פלונית
[5.9.2019], שם נקבע כך:

"תכליתו של סעיף 35 היא לשמור על האוטונומיה של המנוח. כיבוד רצון המת, והכלל במשפט העברי שלפיו "מצווה לקיים דברי המת" (הרב אשר וייס מנחת אשר – בראשית, פרשת ויחי, סימן סו, תלה-תלט (תשס"ב); תלמוד בבלי, גיטין יד, ב), משמעותם כיבוד רצונו שלו, ולא של אחר. על כן, במקרה שבו הוראות צוואה מזכות את העד לעשיית הצוואה או את הלוקח באופן אחר חלק בעריכתה – דין הצוואה להתבטל. מצוות המחוקק אינה דורשת הוכחת קשר סיבתי בין פעולות העד והלוקח חלק ובין ההוראה המטיבה עמו. התוצאה היא כי על הנהנה להתרחק מפעולות עשיית או עריכת הצוואה. תוצאה זו מגנה על המצווה ומהווה הרתעה ראויה כנגד מעורבות במלאכת עריכת הצוואה על-ידי גורם שעשוי להרוויח מכך."

ומן הכלל אל הפרט:

17. מהחומר שלפני עולה באופן ברור כי התובע - הן ערך את הצוואה והן לקח חלק בעריכתה באופן אחר ומשכך – בטלה היא.

18. בחקירתו הנגדית העיד התובע כך [עמוד 31 לפרוטוקול מיום 30.11.20]:

" ש. אוקי אבל אתה בעצם הזמנת את העדים והכנת את הצוואה?
ת. אני לבקשתו של אבי, מאחר ואצל אמי לא היתה צוואה והיה שמה איזה שהוא הסתבכות משפטית, אז הוא ביקש ממני להכין צוואה שלו וכמו שהוא ביקש ממני, כך עשיתי. שאלתי את הבן דוד אם יש לו איזה שהוא מסמך. הוא שלח לי. עשיתי תיקונים.
ש. הבן דוד זה XXX?
ת. כן. עשיתי תיקונים. הסברתי לאב מה כתוב וזהו.
ש. זאת אומרת ש XXX ניסח, לקח טופס צוואה והתאמתם אותו למקרה הזה פה? לעובדות של אביך המנוח?"

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

03 יולי 2021

ת"ע 41427-01-18 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ירושלים ואח'
ת"ע 41445-01-18

- 1 ת. כן. נעשו שינויים בהתאם. כן זה טופס סטנדרטי. זה אפשר גם להשיג
2 אותו בזה רק אני הייתי צריך מסמך WORD שאני יכול לעשות בו שינויים.
3 ש. נו, אז מי עשה את השינויים ב-word אתה בסוף?
4 ת. אני, כן.
5
6 ובהמשכה של העדות בעמוד 40 :
7
8 " הרי לפני שה, לפני שהוא חתם מי שהכין בסיכומו של דבר את הצוואה
9 והראה לו ודיבר איתו זה אני. אין עוררין על כך. [שורות 16 – 17].
10
11
12 19. מהחומר שלפני עולה באופן מפורש כי התובע קיבל מבן דודו [אחד העדים לצוואה] מסמך
13 טופס כלשהו ועל סמך הדוגמא שקיבל – יצר התובע את הצוואה וניסח את תוכנה.
14
15 20. ע"פ הראיות שלפני – לאחר יצירת הצוואה וניסוח תוכנה ע"י התובע, על סמך הטופס שנמסר
16 לתובע, הודפסה הצוואה ע"י התובע ונמסרה לעדים לצוואה עובר לחתימתה [ראו עמוד 43
17 לפרוטוקול, שורות 8, 14 – 19, עמוד 48 שורות 27 – 28].
18
19 המסמכים היו מודפסים מראש לאחר שנערכו והוכנו ע"י התובע, נמסרו כפי שנוצרו וניסחו
20 ע"י התובע לעדים ובמעמד החתימה – לא נערכו בהם כל שינויים.
21
22 21. כל הפעולות הקשורות ביצירת ועריכת הצוואה בוצעו באופן בלעדי ע"י התובע וביניהן- קבלת
23 הטופס, עריכתו, ניסוח תוכן הצוואה, הוספת כל הפרטים הרלוונטיים לרבות פרטי הרכוש,
24 פרטי הנהנה [הוא התובע עצמו] וכיוצ"ב.
25
26 התובע ואין בלתו.
27
28 22. במועד החתימה על הצוואה היתה כאמור הצוואה כבר מודפסת כך שגם במעמד החתימה לא
29 היו כל פעולות של עריכה של הצוואה או ניסוח תוכנה והעדים כלל לא שוחחו עם המנוח על
30 הנסיבות להדרת יתר ילדיו של המנוח מעיזבוננו, על פרטי רכושו וכיוצ"ב.
31
32 אמנם נטען כי אביהם של העדים שוחח, קודם לחתימת המסמך, עם המנוח על תוכנה, אולם
33 האב נפטר ולפיכך לא ניתן ללמוד על תוכן השיחה.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

03 יולי 2021

ת"ע 18-01-41427 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ירושלים ואח'
ת"ע 18-01-41445

- 1 זאת, שעה שהשיחה נערכה בשפה ההודית והעדים לצוואה לא הבינו את תוכנה, אלא רק
2 סופרו להם הדברים [ראו למשל – עמוד 48 לפרוטוקול, שורה 29, עמוד 49 לפרוטוקול, שורות
3 18 – 8].
4
5 23. בכל אופן וכפי שפורט לעיל – מהודאת התובע עולה באופן מפורש כי התובע יצר וערך את
6 הצוואה וניסח את תוכנה וזאת באופן בלעדי, כאמור לעיל.
7 פעולותיו הן אשר יצרו את המסמך מבחינת התוכן והצורה ולפיכך עונות על הגדרת "עריכת
8 הצוואה" כפי שפורטה בפסיקה.
9
10 24. בנוסף – התובע אף לקח חלק באופן אחר בעריכת הצוואה והיה מעורב בהליך באופן אשר
11 מביא אף הוא לבטלותה.
12
13 ואבהיר –
14
15 25. למעט העד XXX אשר שלח לתובע טופס צוואה כלשהו, כל יתר הפעולות הכרוכות בצוואה
16 בנוסף לעריכת הצוואה עצמה, נעשו על ידי התובע לרבות תיאום והזמנת העדים ואף הסבר
17 על תוכן הצוואה.
18
19 ראו עדותו של התובע בעמוד 40 לפרוטוקול שם מעיד התובע כי תוכן הצוואה [היחס בין כתב
20 ההסתלקות עליו חתם המנוח לטובת התובע לבין הצוואה, שיעור חלקו של המנוח בנכס
21 מסויים] הוסבר לו.
22
23 כאשר נשאל התובע – הוסבר לו על ידי מי, השיב התובע- "הוסבר לו הן על ידי והן על ידי
24 כולם" [שם, שורה 15].
25
26 התובע לא פרט מי הם אותם "כולם" שהסבירו לכאורה למנוח ולמותר לציין כי למעט אמירה
27 זו שבעלמא – לא פרט על ידי התובע, לא בכתב התשובה ולא בתצהירו ואף לא בחקירתו
28 הנגדית, כל נסיבות של מפגש של המנוח עם אחרים, אשר בה נדון תוכן הצוואה ושיעור חלקו
29 של המנוח בנכס זה או אחר.
30
31 ואפרט כי העדים לצוואה העידו כי הקריאו למנוח את הצוואה ושאלו אותו אם הוא רוצה
32 לחתום עליה, אולם לא העידו כי הסבירו לו את תוכן הצוואה או דנו עימו על היקף הרכוש,
33 כתב ההסתלקות מעיזבון אשתו וכיוצ"ב.
34

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

03 יולי 2021

ת"ע 41427-01-18 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ירושלים ואח'
ת"ע 41445-01-18

- 1 כך שהתובע הוא זה אשר שוחח עם המנוח על תוכן הצוואה ואף הסביר למנוח את הוראות
2 הצוואה.
3
4 ואכן כפי שצוטט לעיל – התובע מודה כי הוא זה שהכין את הצוואה, הראה למנוח אותה
5 ודיבר איתו על תוכנה [עמוד 40 לפרוטוקול, שורות 16 – 17].
6
7 26. אין חולק כי המנוח לא ניפגש באף שלב שהוא עם עורך דין או נוטריון או עם אדם אחר, על
8 מנת לנסח או לערוך את הצוואה.
9
10 סוגיה זו הינה משמעותית ביותר שכן למעט התובע ואחיו של המנוח [שלגבי שיחתו עם המנוח
11 אין לנו פרטים ובכל אופן – במועד זה כבר המסמכים היו מודפסים ולא נערך בהם שינוי] -
12 לא היה איש אשר ישב עם המנוח על הצוואה ו/או על נוסח הצוואה וערך עימו או תיקן עימו
13 את המסמך, עובר לחתימתו.
14
15 **לרבות לא היתה כל מעורבות של איש מקצוע אשר שמע מהמנוח מה רצונו ואשר ערך את**
16 **הצוואה בהתאם לאותו רצון.**
17
18 27. העובדה כי המנוח לא נפגש עם עורך דין ולא מסר לו את הוראותיו הביאה לכך שלא נותק
19 הקשר בין יצירת מסמך הצוואה ועריכתו ע"י התובע ומעורבותו בעריכת הצוואה, לבין מעמד
20 החתימה על הצוואה והדבר מוביל לבטלותה של הצוואה.
21
22 כפי שפורט בספר "דיני ירושה ועיזבון" הנ"ל, הרי ש"תפקידו של עורך דין הינו לברר היטב
23 את רצון המנוח ולוודא כי המנוח אכן הבין את משמעות הצוואה והוראותיה, כל אימת שהן
24 חריגות לכאורה או מביאות לתוצאות בלתי שגרתיות ויוצאות דופן" [שם, עמוד 139
25 והאסמכתאות שם].
26
27 28. בנסיבות דנן וע"פ מסמך הצוואה – הדיר המנוח מעיזבונו **הן את הנתבע והן את בתו**, קרי-
28 את שניים משלושת ילדיו ולא היה כל מפגש עם איש מקצוע אשר ברר את רצון המת ווידא
29 כי המנוח אכן הבין את משמעויות הצוואה.
30
31 בנסיבות אלו שהינן מצטרפות זו לזו – התובע פעל לקבל טופס של צוואה ממר XXX, שינה
32 ותיקן את הנוסח והקליד את תוכן הצוואה, הסביר למנוח [לטענתו] את הוראותיה, הדפיס
33 את הצוואה ותיאם את מועד החתימה על הצוואה עם העדים, **הכל ללא כל מעורבות של איש**
34 **אחר לרבות איש מקצוע כאמור.**

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

03 יולי 2021

ת"ע 18-01-41427 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ירושלים ואח'
ת"ע 18-01-41445

- 1 יצוין כי התובע לא העיד כי המנוח עצמו קיבל עותק של מסמך הצוואה לפני החתימה וכי
2 עבר עליו, קרא אותו או ביקש לערוך בו שינויים.
3
4 כל שעולה מהעדויות שלפני הוא כי המסמכים המודפסים נמסרו לעדים עובר למעמד
5 החתימה. זאת ותו לא.
6
7 29. המסקנה המתבקשת מכל האמור היא כי התובע יצר וערך את הצוואה וכן נטל חלק בעריכת
8 הצוואה באופן אחר.
9
10 לאור זאת – גם אם היה מוכח לפני כי לא היתה כל השפעה בלתי הוגנת של התובע על המנוח
11 [ואינני קובעת כי הוכח הדבר] ואף אם תוכן הצוואה תואם את רצונו של המנוח [ואינני קובעת
12 כך], הרי שהצוואה בטלה היא.
13
14 30. גם העובדה כי במעמד החתימה נכחו שני עדים, אין די בה כדי לרפא את הפגם.
15
16 ראו למשל – ע"א 148/96 בקשי נ' סלמן פ"ד נג (1) 843 שם נקבע כי גם נוכחותו של עורך דין
17 במעמד חתימת הצוואה, אין בה כדי לרפא את הפגם, על אחת כמה וכמה בנסיבות המקרה
18 שלפנינו בהן, במעמד החתימה, נכחו העדים בלבד וכן אביהם, אחיו של המנוח ולא איש שזה
19 תחום מקצועיותו ואשר מוטלות עליו חובות שונות, כמפורט באותו פסק דין.
20
21 31. לסיכומו של פרק זה –
22 הנני קובעת כי התובע יצר וניסח את תוכן מסמך הצוואה וערך אותה באופן בלעדי וכן כי נטל
23 חלק באופן אחר בעריכתה, כפי שהוסבר לעיל.
24 כפועל יוצא – בין אם מחמת העובדה שהתובע ערך את הצוואה ובין אם מחמת העובדה כי
25 נטל חלק באופן אחר בעריכתה [ועל אחת כמה וכמה בנסיבות בהן התובע הן ערך את הצוואה
26 והן נטל חלק באופן אחר בעריכתה] – הרי שהצוואה בטלה.
27
28 אשר על כן נדחית בזאת הבקשה לקיום הצוואה.
29
30 כשירותו של המנוח לערוך צוואה:
31
32 32. די במסקנה אליה הגעתי לעיל על מנת לדחות את הבקשה למתן צו קיום צוואה. עם זאת
33 ולאור המחלוקת בין הצדדים בשאלת כשירותו של המנוח לערוך צוואה במועד חתימתה
34 ולמעלה מהצורך, אדון גם בסוגייה זו.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

03 יולי 2021

ת"ע 18-01-41427 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ירושלים ואח'
ת"ע 18-01-41445

1

2

3

4

5

כפי שאבהיר להלן, המסקנה אליה הגעתי הינה כי במועד החתימה על הצוואה, המנוח לא ידע להבחין בטיבה של צוואה ועל כן וגם מטעם זה, יש לדחות את הבקשה לקיום הצוואה.

7

8

מסגרת נורמטיבית:

9

10 33. אין חולק כי צוואה אשר נערכה שעה שקיים פגם מהותי בכושר השיפוט של המצווה או
11 כשמוכח שהצוואה לא נערכה מתוך רצון חופשי אמתי של המצווה – הינה בטלה [ר' ע"א
12 5185/93 **היועץ המשפטי לממשלה נ' מרום**, פ"ד מט(1) 318 (להלן: "**פרשת מרום**")].

13

14 34. ככלל, כל אדם כשיר לזכויות ולחובות מלידתו ועד מותו וכל אדם כשיר לפעולות משפטיות,
15 אלא אם נשללה או הוגבלה כשרות זו בחוק או בפסק דין של בית משפט [ס' 1-2 לחוק הכשרות
16 המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב-1962]. כפועל יוצא, כל אדם כשיר לערוך צוואה אלא אם
17 כשרות זו נשללה ממנו כדין [ר' **פרשת בנדל**]. על המתנגד לצוואה הכשרה, על פניה, והטוען כי
18 המצווה היה פסול בעת עשיית הצוואה – להוכיח טענתו זו [ר' ש' שילה, **פירוש לחוק הירושה**,
19 **תשכ"ה-1965** (חלק ראשון, תשנ"ב); **פרשת כלפא**].

20

21 כלל זה מתיישב עם ס' 26 לחוק הירושה, תשכ"ה-1965 [להלן: "**חוק הירושה**"] שכותרתו
22 היא "**כשרות לצוות**" המורה כי צוואה "**שנעשתה בשעה שהמצווה לא ידע להבחין בטיבה**
23 **של צוואה – בטלה**".

24

25 35. יפים לעניין זה דברי כב' השופטת ארבל בע"א 4377/04 **גל גורן הולצברג נ' אביבה מירז**
26 (פורסם בנבו, 22.07.2007), (להלן: "**פרשת גל גורן הולצברג**"), פסקה 27):

27

28 **"..הנחה שכזו פוגעת בכבודו של המצווה או המיטיב, היא מכרסמת בזכותו על**
29 **נכסיו, ומבטאת יוהרה ופטרנליזם שאין להם מקום בשיטה המכירה בזכותו**
30 **של אדם על קניינו. הזכות לקבוע את גורל רכושו עומדת גם למי שתש כוחו**
31 **ורפה גופו, אך מחשבתו צלולה. היא עומדת גם לזה עליו נביט כתמהוני וכחריג,**
32 **כל עוד יכול הוא לגבש רצון עצמאי, כל עוד יש לו יכולת בחירה ויכולת להבין**
33 **את משמעות פעולותיו (ראו גם: עניין קרן לב"י, בעמ' 721 - 722).."**

34

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

03 יולי 2021

ת"ע 41427-01-18 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ירושלים ואח'
ת"ע 41445-01-18

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34

36. הגבלת הכשרות לפי ס' 26 לחוק הירושה עניינה מצבו הנפשי-מנטלי-קוגניטיבי של המצווה ויכולתו להבין את מהותה של הפעולה המשפטית אותה הוא עושה, היינו – צוואה, ואת משמעותה והשלכותיה על הנהנים מרכושו והמודרים ממנו.

נקודת הזמן המסוימת, הרלוונטית לבחינת כושרו של המצווה להבחין בטיבה של צוואה, היא "שעת עשייתה של הצוואה":

"הגבלת כשרות זו, הנובעת מחוסר היכולת להבחין בטיבה של צוואה, אין עניינה בסטטוס של המצווה אלא במצבו הנפשי והגופני בשעת עריכת הצוואה. סטטוס של קטינות או פסלות מביא לבטלות הצוואה, גם אם הקטין או פסול הדין ידעו להבחין בטיבה של צוואה. ואילו בעניינינו הצוואה תהא בטלה, רק אם יוכח – בעדות רפואית או אחרת – כי המצווה לא ידע להבחין בטיבה של הצוואה. נטל השכנוע בעניין זה מוטל על הטוען לחוסר כשרות זו... חומר הראיות צריך להתייחס למועד עריכת הצוואה."
ר' פרשת בנדל, עמוד 105, פסקה 9, ור' גם פרשת קרן ליב"י.

מן המצווה "היודע להבחין בטיבה של צוואה" נדרשת מודעות לעובדה שהוא עורך צוואה, להיקף רכושו וליורשיו וכן מודעות לתוצאות עריכת הצוואה על יורשיו. על המצווה להתייחס למציאות הסובבת אותו ולגבש רצון חופשי. השאלה אם הבין מצווה את טיב הצוואה עליה חתם נבחנת עפ"י הנסיבות המתקיימות בעת עריכת הצוואה עצמה.

"לא ידע להבחין בטיבה של צוואה מהו? ביטוי זה לא הוגדר על-ידי המחוקק, ואין זה רצוי, כי אנו נקבע בו מסמרות. המחוקק קבע אך הנחיה כללית, אשר מטרתה לבחון, אם המצווה היה מודע למהות מעשיו ותוצאותיהם. בהקשר זה ניתן לקחת בחשבון את מודעותו של המצווה לעובדה שהוא עורך צוואה, את ידיעתו על דבר היקף רכושו ויורשיו, ואת מודעותו לתוצאות עשיית הצוואה על יורשיו... המשקל, שיינתן לשיקולים אלה ואחרים, הוא דבר המשתנה מעניין לעניין, על-פי נסיבותיו של כל מקרה ומקרה."

ר' פרשת בנדל, עמוד 105, פסקה 10, ור' לעניין זה גם ע"א 15/85 מזרחי נ' רז, פ"ד מא(4) 545; פרשת מרום; פרשת קרן ליב"י.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

03 יולי 2021

ת"ע 41427-01-18 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ירושלים ואח'
ת"ע 41445-01-18

1

2

3

4 37. כדבר שבשיגרה נעזר בית המשפט בחוות דעת של מומחים על מנת לקבוע, האם ידע המנוח
5 להבחין בטיבה של צוואה, אם לאו.

6

7 במקרה שלנו וכפי שפורט לעיל – מונה פרופ' ש.ג. כמומחה מטעם בית המשפט וכן הונחה בפני
8 בית המשפט חוות דעת של ד"ר פ', מטעם התובע.

9

10 שני המומחים לא הכירו ולא בדקו את המנוח בחייו, אלא ערכו בדיקות רטרוספקטיביות על
11 סמך מסמכים רפואיים שנמסרו להם.

12

13 שני המומחים הגיעו למסקנות שונות: בעוד שפרופ' ש.ג. הגיע למסקנה כי במועד עריכת
14 הצוואה, בהסתברות גבוהה יותר, לא היה המנוח כשיר קוגניטיבית לבצע פעולות משפטיות,
15 הרי שד"ר פ' קבע בחוות דעתו כי סביר להניח שהמנוח היה במצב שמאפשר לו לחתום על
16 מסמכים משפטיים ולערוך צוואה.

17

18 38. ככלל, בתי המשפט יתנו עדיפות לחוות הדעת ולמסקנות של המומחה מטעם בית המשפט.

19

20 ראו לעניין זה למשל - בית המשפט המחוזי מרכז – ת"א (מרכז) 28621-11-10 בנק החקלאות
21 לישראל בע"מ נ' עו"ד מרדכי דגני (פורסם בנבו, 30.04.2018):

22

23 "לא מצאתי לנכון להתערב בקביעות אלו של המומחית שמונתה מטעם בית
24 המשפט וכידוע, ככלל, בית המשפט יאמץ את חוות הדעת של המומחה שמונה
25 מטעמו וגם יעדיפו על פני חוות הדעת של המומחים מטעם בעלי הדין, שכן
26 מדובר במומחה ניטרלי, שאין סיבה לחשוד בו כי הוא בחר לצדד בעמדה זו
27 או אחרת מטעמים פסולים (ראה: ע"א 9323/04 מיצר לפיתוח בע"מ נ'
28 שותפות בנין 17 מתחם 5, (פורסם בנבו, 23.07.06); ע"א 3056/99 שטרך נ'
29 המרכז הרפואי שיבא, פ"ד נו(2) 936, 949; ע"א 293/88 חברת יצחק ניימן
30 להשכרה בע"מ נ' רבי, (פורסם בנבו 23.04.90)). ממילא, הנתבע עצמו לא השיג
31 על הסכומים הללו שציינה המומחית, כי אם סבר שאין הצדקה לדרוש את
32 החזר הכספים עבור אותם תשלומים (סעיף 94 לסיכומי הנתבע)"
33 [פיסקה 59 לפסק הדין].

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

03 יולי 2021

ת"ע 41427-01-18 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ירושלים ואח'
ת"ע 41445-01-18

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35

כן ראו ע"א 3056/99, שטרן נ' המרכז הרפואי על שם חיים שיבא, פד"י נו(2)936, 949; ובע"א 3134/02, עיריית רחובות נ' בוטנרו אחזקה ופיתוח (1992) בע"מ, [פורסם בנבו], שם נאמר:

"עם זאת, כאשר ממנה בית המשפט מומחה מכריע מטעמו, אך טבעי שהוא יאמץ את ממצאיו, זולת אם קיימת סיבה כבדת משקל שתניע אותו שלא לעשות זאת, שהרי לכאורה מדובר במומחה ניטראלי, נעדר עניין, וככזה אין סיבה לחשוד בו כי הוא בחר לצדד בעמדה זו או אחרת מטעמים פסולים".

ומן הכלל אל הפרט:

39. כבר בשלב זה אפרט כי מצאתי כי יש לאמץ את מסקנות המומחה מטעם בית המשפט פרופ' ש.ג. ולקבוע כי המנוח לא היה כשיר להבחין בטיבה של צוואה וזאת במועד החתימה עליה. לפיכך הצוואה בטלה.

אבהיר כי לא רק שלא מצאתי שיקולים כבדי משקל המצדיקים סטייה מקביעותיו של המומחה פרופ' ש.ג., אלא שמצאתי כי גם ע"פ עדותו של ד"ר פ' יש לקבוע כי המנוח לא ידע להבחין בטיבה של צוואה, במועד חתימתה.

לאור כך אני מקבלת את מסקנתו של פרופ' ש.ג. בחוות דעתו ומעדיפה אותה על פני חוות הדעת של ד"ר פ', שהינה חוות דעת מטעם התובע.

ולדברים בהרחבה:

40. ראשית אציין, כי בהליך החתימה על הצוואה נפל פגם.

סעיף 20 לחוק הירושה מורה כי על המצווה להצהיר בפני העדים כי זו צוואתו. כמו כן על העדים לאשר באותו מעמד בחתימת ידם על פני הצוואה כי המצווה הצהיר כאמור.

מעדות העדים שלפני לא עולה כי המנוח הצהיר בפניהם כלל וכלל כי זו צוואתו.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

03 יולי 2021

ת"ע 18-01-41427 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ירושלים ואח'
ת"ע 18-01-41445

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34

העדה XXX העידה כי המנוח לא קרא בעצמו את הצוואה אלא העדים הם אלו שהקריאו למנוח את הצוואה.

לגבי מעמד החתימה, העידה העדה:

"הוא הסתכל עלי בעיניים, חיך ואמר כן" [עמוד 44 לפרוטוקול, שורות 29 – 30].

ובהמשך:

"כ"ה א' שמאי-כתב: חוץ מהמילה כן הוא אמר עוד משהו?

ת. לגבי הצוואה?

כ"ה א' שמאי-כתב: כן.

ת. לא. שאלתי אותו XXX אתה רוצה לחתום על הצוואה הזאת? אז הוא

אמר לי כן."

[עמוד 46 לפרוטוקול, שורות 3 – 7].

ובעמוד 47 לפרוטוקול:

"עו"ד אריה איזקסון: גב' XXX אני רוצה לשאול אותך שאלה אחת. את

קודם אמרת שבסך הכל המנוח אמר לך כן. בתצהיר שלך את כותבת שהוא

הצהיר בפניך שהמסמך עליו חתם הינו צוואה.

ת. לא הבנתי. עוד פעם בבקשה.

כ"ה א' שמאי-כתב: בסעיף 3 לתצהיר.

ת. אוקי.

כ"ה א' שמאי-כתב: אז הוא הצהיר את זה בפניך או הוא רק אמר כן?

ת. אני ממש מודה שאני לא מבינה את הקשר בין השאלה שלך ל,

כ"ה א' שמאי-כתב: אז בואי תסבירי לי. כאן את כותבת, את מצהירה

שהמנוח הצהיר בפניך שהמסמך הינו צוואה.

ת. אוקי אני אמרתי לו שזאת הצוואה והקראתי לו את הצוואה ושאלתי

אותו אם הוא רוצה לחתום על זה.

כ"ה א' שמאי-כתב: כן?

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

03 יולי 2021

ת"ע 41427-01-18 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ירושלים ואח'
ת"ע 41445-01-18

- 1 ת. והוא אמר כן.
2 כ"ה א' שמאי-כתב: אז הוא לא הצהיר בפניך שהמסמך שעליו הוא חתם
3 זו צוואה? הוא אמר את המילים האלה?
4 ת. זה מילים שאני אמרתי לא הוא. אני אמרתי XXX, יש פה צוואה שלך.
5 אני מקריאה לך את אותה. האם אתה רוצה לחתום על זה, זו צוואה שלך והוא
6 אמר כן."
7
8 מר XXX העיד אף הוא כי הקריא למנוח את הצוואה ושאל אותו אם זה "בסדר מבחינתו. הוא
9 אמר שכן" [עמוד 48 לפרוטוקול, שורה 30]. כמו כן ראו עמוד 51 לפרוטוקול, שורות 27 – 28.
10
11 41. גם במסגרת האישור עליו חתמו העדים בשולי מסמך הצוואה, לא נרשם כי המנוח הצהיר
12 בפניהם כי זו צוואתו.
13
14 42. צוואה כזו בה קיים פגם בהליך חתימתה אומנם ניתנת לקיום בהתאם לאמור בסעיף 25 לחוק
15 הירושה, אולם אז עובר נטל השכנוע על המבקש לקיים את הצוואה.
16
17 בספר הנ"ל "דיני ירושה ועיזבון" הוסבר כי "כי הטעם לדרישה זו הוא, שבניגוד לצוואה
18 התקינה לכאורה מבחינה צורנית, שהנה בחזרת כשרות והנטל לפסלה מוטל על המתנגד לה,
19 צוואה פגומה איננה בחזרת כשרות, קיומו של הפגם מעלה את החשד שהצוואה אינה
20 משקפת את רצונו של המצווה ומכאן הטלת כובד הנטל על מבקש הקיום" [עמוד 104
21 והאסמכתאות שם].
22
23 43. כבר בשלב זה אומר כי מסקנת המומחה מטעם התובע, ד"ר פ' כי סביר להניח שהמנוח היה
24 במצב שמאפשר לחתום על מסמכים משפטיים ולערוך צוואה – אין די בה כדי להרים את נטל
25 השכנוע.
26
27 במסגרת חקירתו הנגדית השיב ד"ר פ' כי באחוזים – "סביר" - הוא מניח 70% אולם באותה
28 נשימה אמר: "אני יודע?" [עמוד 26 לפרוטוקול, שורה 14].
29 השאלה שהציב ד"ר פ' מיד לאחר נקיבת האחוזים מעלה תמיהה ומשמיטה את הבסיס
30 לאחוזים בהם נקב.
31
32 44. אולם אף אם אומר כי הנטל להוכחת העדר כשרותו של המנוח נותר מוטל על כתפי הנתבע,
33 גם אז סבורה אני כי הנתבע עמד בנטל השכנוע והראיה וכי המנוח לא ידע להבחין בטיבה של
34 צוואה, במועד החתימה.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

03 יולי 2021

ת"ע 41427-01-18 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ירושלים ואח'
ת"ע 41445-01-18

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35

45. איו חולק כי כבר שנת 2010 אובחן המנוח כמי שסבל מדמנציה על רקע מחלת אלצהיימר.

כפי שפורט לעיל, ביום 3.9.2015 ניתנה חוות דעת של ד"ר ו.ש. ממנה עולה כי המנוח אובחן כמי שחולה באלצהיימר סובל מדיכאון כרוני. עוד פורט באותה חוות דעת כי המנוח סבל באותו מועד מירידה קוגניטיבית, "לא עונה תמיד לעניין גם לאחר שאלה חוזרות יוצר קשר עיין...חרדתי....לא מתמצא בזמן, מתמצא באופן חלקי במקום, מתמצא בסיטואציה באופן חלקי, מבין שהוא נמצא בבדיקה רפואית אך לא מבין לאיזו מטרה, מזהה את בנו, זוכר את שמו, זוכר את מס הילדים וגם את השמות, קשב בסיסי וכושר ריכוז לקויים, הבנת שפה פשוטה שמורה, שטף מילולי פונטי וסמנטי ירוד, זיכרון לקוי לטווח מיידי וארוך ופגום קשה לטוות קצר, מחשבה אבסטרקטית פגועה, מבחן מציאות לקוי.... חוסר תובנה למצבו הקוגניטיבי והתפקודי והעדר יכולת שיפוט".

עוד פורט בחוות הדעת כי במבחן MMSE קיבל המנוח 8/30.

מסקנת חוות הדעת הינה כי המנוח סבל "משיטיון על רקע מחלת אלצהיימר. קיימת פגיעה קשה בזיכרון, בהתמצאות, בתובנה למצבו ויכולת השיפוט... על פי התרשמותי ובדיקה קוגניטיבית במצבו הנוכחי לא מסוגל לטייל בענייניו בעצמו".

46. לחוות הדעת הזו של ד"ר ו.ש. יש חשיבות מרובה וזאת על אף שחוות הדעת ניתנה כשנתיים לאחר מועד החתימה על הצוואה.

שני המומחים – פרופ' ש.ג. וכן ד"ר פ', מסתמכים על חוות דעת זו מבחינת רצף הזמן שממועד אבחון המחלה [שנת 2010] ועד למועד מתן חוות הדעת ביום 3.9.2015.

47. פרופ' ש.ג. קובע בחוות דעתו כי חוות הדעת של ד"ר ו.ש. מלמדת על כי בשנת 2015 סבל המנוח מדמנציה בדרגה קשה.

המומחה מציין כי כבר בשנת 2011 צויין כי המנוח סבל מהתמצאות חלקית ושליטה חלקית על הסוגרים וכי: "המהלך הטבעי של דמנציה מסוג אלצהיימר הוא התדרדרות הדרגתית מלווה בירידה קוגניטיבית ואובדן שליטה גופנית כולל אובדן שליטה על סוגרים".

מסקנת המומחה היתה כי :

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

03 יולי 2021

ת"ע 41427-01-18 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ירושלים ואח'
ת"ע 41445-01-18

- 1 "לאור כל זאת ניתן להניח כי בין השנים 2010 ושנת 2015 התקיים הליך
2 התדרדרות הדרגתי מדמנציה בדרגה קלה לדמנציה בדרגה קשה. לכן סביר
3 לקבוע כי בשנת 2013 מצבו של המנוח היה דמנציה בדרגת חומרה בינונית עם
4 תפקוד כללי ירוד ומחלות רבות. מצב זה בדר"כ סטטיסטית אוינו מאפשר
5 כשירות משפטית מספקת. ולכן ניתן לקבוע כי במועד הנדון בהסתברות גבוהה
6 יותר, לא היה המנוח כשיר קוגניטיבית לבצע פעולות משפטיות".
7
- 8 48. במענה לשאלות ההבהרה הבהיר המומחה כי סטטיסטית, בדרגת חומרה בינונית – הסתברות
9 גבוהה יותר לאי כשירות. עוד פרט המומחה כי המונח "צלול" הינו מצב הכרה ולא סטטוס
10 קוגניטיבי וכי צלול אינו פירושו מודעות.
11
- 12 49. במסגרת חקירתו הנגדית, עמד המומחה על דעתו כי במועד החתימה, לא היה המנוח כשיר
13 להבחין בטיבה של צוואה. המומחה מבהיר כי בתקופה הרלוונטית לא בוצעה למנוח בדיקה
14 קוגניטיבית ולא בדקו לו את יכולת הזיכרון [עמוד 3 לפרוטוקול].
15
- 16 המומחה הסביר כי גם בדיקה של ADL איננה מהווה בדיקת זיכרון אלא תפקוד [עמוד 4
17 לפרוטוקול].
18
- 19 50. המומחה הסביר כי מדובר במקרה גבולי לאור מסמכים רפואיים אשר יכולים ללמד כך או
20 אחרת. אולם זאת, בהתייחס לכך שמקצוע הרפואה הינו מקצוע סטטיסטי והסתברותי.
21
- 22 המומחה מסביר כי ישנם קריטריונים במסמכים הרפואיים אשר מעידים על כך שבתקופה
23 הרלוונטית, הדמנציה היתה בינונית ומהערכת המסמכים כולם מבחינה הסתברותית עולה
24 המסקנה הבאה:
25
- 26 "הרציונל שלי הוא שבהינתן סטטיסטיקה של דמנציה שמתחילה
27 ב-2010 והיא ב-2015 קשה, מתקדמת וחמורה. אם אני מצייר איזה שהוא ציור
28 היפותטי על ציר הזמן, אני מניח וכך כתבתי שב-2013, בנובמבר 13 שזו שנה
29 וחצי לפני דרגת חומרה מתקדמת הוא בדרגת חומרה בינונית. זאת המסקנה
30 ההסתברותית סטטיסטית שלי...
31 ... אבל סטטיסטית, כשזה המהלך על ציר הזמן, (1) כשאנחנו בנובמבר 13
32 בדרגת חומרה בינונית, יותר סביר ואני מדגיש זה רק סביר, כי אין לי כמו
33 שכתבתי, אין לי הוכחה ישירה של בדיקה באזור הזה, של בדיקה כמו שצריך.
34 כ"ה א' שמאי-כתב: מבחינת אחוזים, איך היית מכמת?"

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

03 יולי 2021

ת"ע 18-01-41427 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ירושלים ואח'
ת"ע 18-01-41445

1 ת. ועכשיו, הדבר השלישי שנכנס להסתברות זה הגיל. אנחנו יודעים
2 לומר על דמנציות בהסתברות פר גיל. אז בהינתן שלושת הפרמטרים האלה,
3 כתבתי את מה שכתבתי. קרי, יותר, בהסתברות יותר גבוהה הוא אי כשיר
4 מכשיר. עם כל הזהירות המתבקשת. למה? כי אין לי משהו ישיר להגיד.
5 כ"ה א' שמאי-כתב: אז אני רק חוזרת מבחינת ההערכה שלך על אחוזים.
6 כמה אחוזים לדעתך הוא באי סבירות שהיה כשיר לעומת סבירות שהיה
7 כשיר?

8 ת. אני חושב שהיחס למסקנה שלי של אי כשירות הוא 70:30.
9 כ"ה א' שמאי-כתב: אוקי. 70 כשהוא לא כשיר?
10 ת. נכון. ועוד פעם וזה מתבסס בדיוק על מה שתיארתי כי פריטי המידע
11 גם כשעו"ד טקו העלה, אני יכול לטעון ככה ואני יכול לטעון ככה אבל בסופו
12 של דבר מה שקובע במקרים האלה, זה המהלך הקליני הסביר על ציר הזמן....
13 [עמוד 8 לפרוטוקול, שורות 7 ואילך].

14
15 51. מנגד, ד"ר פ' כתב בחוות דעתו כי במהלך השנים 2011 – 2014 לא סבל המנוח מירידה
16 קוגניטיבית משמעותית שהיתה אמורה לפגוע במסוגלותו לערוך צוואה.

17
18 המומחה מתאר כי הצורך למנות אפוטרופוס הופיע רק בשנת 2015 וכי ישנן דיווחים
19 קונסיסטנטיים [כלשון המומחה] לפיהם צויין מצבו הקוגניטיבי השמור של המנוח.

20
21 המומחה מתאר כי לדעתו, חוות הדעת של ד"ר ו.ש. מעידה על כך שהמנוח היה בספטמבר
22 2015 במצב של דמנציה בינונית ולפיכך בשנים 2011 – 2014 הוא סבל מירידה קלה ותפקודיו
23 הקוגניטיביים העיקריים היו שמורים.

24
25 52. בחקירתו הנגדית מפרט ד"ר פ' כי הוא אינו סבור שבשנת 2013 היתה למנוח דמנציה ברמת
26 חומרה בינונית [עמוד 18 לפרוטוקול, שורות 19 ואילך].

27
28 בעמוד 19 לפרוטוקול מפרט ד"ר פ' כי אם נחלק את הזמנים הרלוונטיים למנוח בצורה מכנית,
29 מתמטית – 1/3 דמנציה קלה, 1/3 דמנציה בינונית 1/3 דמנציה חמורה, עדיין לשיטתו, המנוח
30 במועד החתימה על הצוואה נופל בטווח הזמן של דמנציה קלה.
31 המומחה מתייחס לפרק זמן של 7 שנים החל משנת 2010 ועד לשנת 2017.

32

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

03 יולי 2021

ת"ע 18-01-41427 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ירושלים ואח'
ת"ע 18-01-41445

- 1 אלא שבהמשך חקירתו הנגדית, התברר כי נפלה טעות קולמוס בחישוב המומחה את לוח
2 הזמנים וכי התייחסות המומחה היתה לשנת 2017 ולא לשנת 2015 בה ניתנה חוות דעתו של
3 ד"ר ו.ש. [עמוד 21 לפרוטוקול].
4
5 53. זאת ועוד – כפי שהובהר לעיל, לשיטתו של ד"ר פ', מחוות הדעת של ד"ר ו.ש. עולה כי המנוח
6 סבל בשנת 2015 מדמנציה בדרגה בינונית [ראו עמוד 21 לפרוטוקול].
7
8 כאשר מעמתיים את ד"ר פ' עם תוכן חוות דעתו של ד"ר ו.ש. ממנו עולה כי המנוח חסר תובנה
9 עם שיפוט בסיסי לקוי, החל ד"ר פ' לשנות את דעתו והודה כי מדובר במצב "טיפה יותר
10 חמור" [עמוד 22, שורה 18].
11
12 החל ממועד זה, תשובותיו של ד"ר פ' היו מגמתיות ומתחמקות.
13
14 בניסיון להגן על חוות דעתו ובניגוד לעדותו מספר דקות קודם, לכן בהן חילק את תקופות
15 מחלתו של המנוח בצורה מכניית מתמטית [כלשונו] ל $1/3$, $1/3$, $1/3$, הרי כעת הוא מפרט כי אי
16 אפשר לחשב בצורה מתמטית מה יהיה מצבו של אדם וכי זה "תלוי" ואינדיבידואלי" [עמוד
17 22 לפרוטוקול].
18
19 54. בהמשך החקירה, מוצג למומחה הנתון כי בחודש אוגוסט 2015 הציון של המנוח במבחן
20 המייננטל היה 8 מתוך 30 בלבד.
21
22 המומחה מודה כי מדובר בציון נמוך מאוד [עמוד 23 לפרוטוקול, שורה 23].
23
24 כעת מתחילות הספקולציות. המומחה מודה כי מדובר בהתדרדרות קיצונית וכי קצב
25 ההתדרדרות במשך 3 שנים היה קיצוני וכעת טוען כי יכול להיות שהקוגניציה הושפעה
26 מהמצב הגופני [עמוד 24 לפרוטוקול].
27
28 אבל הלכה למעשה, גם ד"ר פ' מודה כי כאשר מגיעים לציון 8 לא צפוי שיהיה שיפוט וברור
29 שאין זיכרון ואין התמצאות [עמוד 24 לפרוטוקול, שורות 26 – 27], זאת, כאשר המומחה
30 מסביר כי מדובר במבחן מדויק [עמוד 24 לפרוטוקול, שורה 25].
31
32 בהמשך העדות מוכן ד"ר פ' לקבל כי כבר בשנת 2014 היה למנוח דמנציה בינונית [עמוד 24
33 לפרוטוקול].
34

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

03 יולי 2021

ת"ע 18-01-41427 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ירושלים ואח'
ת"ע 18-01-41445

- 1 55. עדות זו, של ד"ר פ' לא היתה קוהרנטית כלל וכלל. ואבהיר :
2
3 תחילה, לא פקפק ד"ר פ' בחוות דעתו של ד"ר ו.ש. אך טען כי מחוות הדעת עולה כי המנוח
4 סבל מדמנציה בדרגה בינונית בלבד.
5
6 אלא שבהמשך העדות וכאשר נאלץ להודות כי מבחן מינימנטל שתוצאתו הינה 8 מתוך 30
7 מעידה על העדר שיפוט עם פגיעה קשה בזיכרון והתמצאות, החל ד"ר פ', לפקפק בחוות הדעת
8 של ד"ר ו.ש ולהעלות ספקולציות בדבר מצבו של המנוח בעת ביצוע הבדיקה [יתכן והאדם
9 קם משינה, עמוד 24 לפרוטוקול, שורה 30].
10
11 אין בידי לקבל ספקולציות אלו ואין מקום לגרוע מממצאי חוות הדעת של ד"ר ו.ש. ללא
12 הצדקה וללא כל ראיות של ממש.
13
14 על אחת כמה וכמה כאשר חוות הדעת של ד"ר ו.ש. הוגשה על ידי התובע עצמו אשר הסתמך
15 עליה במסגרת הבקשה שהגיש למינוי אפוטרופוס לאביו.
16
17 56. לאור כל האמור, מסקנתי היא כי יש ליתן אימון בממצאים של ד"ר ו.ש. וכי חוות דעתו
18 מלמדת על כי בחודש אוגוסט 2015 סבל המנוח מדרגה חמורה של דמנציה, כפי שקבע פרופ'
19 ש.נ. וכן כפי שהודה, בסופו של דבר, גם ד"ר פ', בהתייחס למבחן המינימנטל שתוצאתו היתה
20 8 בלבד.
21
22 57. כפועל יוצא, יש להתייחס לשנים הרלוונטיות כ- שנת 2010 אז אובחן המנוח ועד שנת 2015,
23 אז סבל המנוח מדמנציה בדרגה קשה וחמורה.
24
25 58. לפי מבחנו של ד"ר פ' עצמו בעמוד 19 לפרוטוקול, הרי שגם לשיטתו, **כפי שטען פרופ' ש.נ.**
26 **מלכתחילה**, בשנת 2013 סבל המנוח מדמנציה בדרגה בינונית.
27
28 59. בסופו של יום, עדותו של ד"ר פ' בחקירתו הנגדית, תמכה הן בחוות הדעת של פרופ' ש.נ. והן
29 במסקנה העולה מאותה חוות דעת של פרופ' ש.נ.
30
31 60. בנסיבות אלו בהן :
32
33 - חוות דעתו ועדותו של פרופ' ש.נ. היו קוהרנטיות ואמינות בעיני ;
34 - עדותו של ד"ר פ' היתה מגמתית ולעיתים מתחמקת כאשר בסופו של יום וכפי שהובהר
35 לעיל, תמכה אותה עדות בחוות דעתו של פרופ' ש.נ. ;
21 מתוך 24

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

03 יולי 2021

ת"ע 41427-01-18 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ירושלים ואח'
ת"ע 41445-01-18

1 - ושעה שככלל, יש להעדיף את חוות דעתו של המומחה מטעם בית המשפט וזאת לאור
2 היותו ניטרלי ואובייקטיבי –

3
4 הרי שמקבלת אני את מסקנתו של פרופ' ש.נ. וקובעת כי במועד החתימה על הצוואה – לא
5 ידע המנוח להבחין בטיבה של צוואה.

6
7 61. להשלמת התמונה, אפרט עוד מספר נקודות, כדלקמן:
8

9 א. מעדות העדים עולה כי המנוח לא שוחח עימם במעמד החתימה על הצוואה. הוא
10 שוחח קודם לכן עם אביהם, אולם איתם, המנוח לא שוחח כלל.

11
12 למעט מילים ספורות כגון: "כן", לא אמר המנוח דבר.
13

14 העדה גבי XXX אף העידה כי הסתכלה על המנוח בעיניים וכן כי ביקשה לקרוא לו
15 שוב את הצוואה, על אף שאחיה קרא לו אותה קודם לכן.
16 יש בעדויות אלו כדי לתמוך במסקנתו של פרופ' ש.נ. כי המנוח לא ידע להבחין בטיבה
17 של צוואה.

18
19 לא ניתן הסבר של ממש מדוע היה צריך לקרוא למנוח פעם נוספת את הצוואה, שעה
20 שהעדה נכחה באותו מעמד של קריאת הצוואה, לראשונה.

21
22 הדבר מעיד על כך שגם העדים עצמם סברו כי יש קושי בהבנתו של המנוח את הצוואה
23 ותוכנה.

24
25 ב. העדים לצוואה העידו כי המנוח זיהה אותם גם בתקופות מאוחרות יותר וכי שוחחו
26 עימו לעיתים מזומנות ולא חשו בירידה קוגניטיבית של המנוח. אולם אין בכך כדי
27 לאיין את מסקנות חוות הדעת של פרופ' ש.נ.

28
29 ראשית, אין מדובר בעדים מומחים ושנית – השיחות עם המנוח עליהן העידו העדים,
30 היו שיחות פשוטות – לגבי רכישות בשוק וכיוצ"ב. הם לא שוחחו עימו למשל על
31 נושאים כמו הסכסוך המתמשך בין בניו ולא על כל נושא אחר שיש בו כדי להעיד על
32 יכולת להבין את תוכן הצוואה ומשמעותה.

33

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

03 יולי 2021

ת"ע 41427-01-18 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ירושלים ואח'
ת"ע 41445-01-18

- 1 על אחת כמה וכמה כאשר אין חולק כי שפתו הפשוטה של המנוח היתה שמורה אף
2 בשנת 2015, כפי שעולה מחוות הדעת של ד"ר ו.ש. וזאת על אף שבאותו מועד, המנוח
3 היה חסר תובנה ושיפוט.
4
5 וכפי שפורט לעיל- מעדות העדים לגבי מעמד החתימה עולה באופן מפורש היסוס
6 שלהם לגבי רצונו והבנתו את הצוואה ותוכנה.
7
8 ג. התובע שנטל ההוכחה עליו [ולחלופין – שהיה צריך להזים את חוות דעתו של פרופ'
9 ש.נ.], לא טרח להביא לעדות את הרופא המטפל או כל גורם מקצועי אחר אשר פגש
10 ובדק את המומחה בתקופה הרלוונטית.
11
12 ד. התובע אף לא פעל לבדיקת המנוח בזמן אמת וזאת למרות שהוא אובחן שלוש שנים
13 קודם לכן כחולה במחלת אלצהיימר.
14
15 לשיטתי, הדבר מעיד באופן מפורש על כך שהתובע חשש מתוצאות בדיקתו של המנוח
16 בזמן אמת והדבר פועל לרעתו של התובע.
17
18 62. מכל האמור לעיל עולה כי גם הנסיבות הנוספות תומכות במסקנת חוות דעתו של פרופ' ש.נ.
19 לפיה במועד החתימה על הצוואה – המנוח לא ידע להבחין בטיבה של צוואה.
20
21 אשר על כן ולאחר ששקלתי את מכלול השיקולים ומניתוח כלל הראיות והעדויות שלפניי,
22 שוכנעתי כי לא עלה בידי התובע להוכיח כי המנוח היה כשיר לערוך צוואה ומנגד – הרים
23 הנתבע את נטל ההוכחה והוכיח כי המנוח, בעת חתימתה של הצוואה – לא ידע להבחין בטיבה
24 של צוואה.
25
26 אי לכך קובעת אני כי הצוואה בטלה.
27
28 63. לאור התוצאה אליה הגעתי לעיל, לא מצאתי צורך להידרש למחלוקות נוספות שעלו במסגרת
29 הליך ההוכחות כגון – האם ידע המנוח לקרוא עברית, אם לאו והאם היתה השפעה בלתי
30 הוגנת של התובע על המנוח.

31

סוף דבר :

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

03 יולי 2021

ת"ע 41427-01-18 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ירושלים ואח'
ת"ע 41445-01-18

1 64. ההתנגדות למתן צו לקיום צוואה מתקבלת והבקשה למתן צו לקיום צוואת המנוח - נדחית
2 בזאת.

3 הוצאות ההליך –

4 התובע ישא בהוצאות ההליך וישלם לנתבע סך כולל של 50,000 ש. זאת, בהתחשב בכך שבהליך
5 ההוכחות ובשלב הסיכומים היה הנתבע מיוצג וכן לאור כך שהיה על הנתבע לשאת במימון חוות דעתו
6 של פרופ' ש.נ.

7 בכך באו התיקים אשר בכותרת פסק דין זה לסיומם.

8 המזכירות תשלח העתק מפסק הדין לצדדים ותסגור את התיקים שבכותרת פסק הדין.

9 ניתן היום, כ"ג תמוז תשפ"א, 03 יולי 2021, בהעדר הצדדים.
10

אורלי שמאלי-כתב, שופטת

11
12
13
14
15
16
17